

УДК 656.611.2

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-1-428-435

**METHODS OF IMPLEMENTATION OF EMPLOYMENT
OF MARITIME INDUSTRY PROFESSIONALS IN UKRAINE**

**МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ**

Lyubov SHAPAR,

Assistant, First category specialist
of Shipboard Training Department

Любов ШАПАР,

асистент, фахівець I категорії відділу
організації практики, дипломування
та працевлаштування

lyubarik333@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2691-6362>

Kherson State Marine Academy,

Херсонська державна морська
академія,

✉ 20, Ushakova av., Kherson, 73000

✉ пр. Ушакова, 20, Херсон, 73000

Original manuscript received: January 19, 2022

Revised manuscript accepted: May 14, 2022

ABSTRACT

The article deals with the most effective methods of job search and employment of seafarers and prospects for increasing the prestige of Ukrainian maritime institutions of higher education among others. Due to the fact that Ukraine does not have competitive maritime fleet, there is no opportunity in employment of young specialists who study at Ukrainian maritime institutions of higher education.

Foreign shipping and crewing companies provide more job opportunities for Ukrainian seafarers. These companies have a significantly larger merchant fleet, better working conditions and highly competitive salaries. But at the same time, they are more demanding of their candidates. Attempts to self-employ cadets of maritime institutions of higher education on foreign ships for shipboard practice and further employment are not effective, since companies are reluctant to accept candidates, especially without maritime experience. The rate of success in employing of young professionals in this way is very low.

In recent years, maritime higher education institutions have begun to cooperate with some shipping and crewing companies in the employment of cadets on ships of foreign shipowners. Observing the results of such cooperation, when an educational institution selects and recommends candidates for a company, thereby making it easier for them to find seafarers to manning of ships, more and more companies seek to cooperate with educational institutions in this direction. Such cooperation is appreciated both for the success of the crewing companies and for the presentation of the institution, which encourages the employment of its graduates. The orientation of maritime schools in this direction significantly increases the attractiveness for future applicants and fully contributes to the success of the maritime careers of graduates.

Key words: maritime institution of higher education, cadet, maritime specialist, crewing company, employment of seafarers, cadet program.

Постановка проблеми. Як відомо, Україна входить до десятки країн світу з підготовки висококваліфікованих осіб командного та рядового складу морських суден (згідно зі статистикою ЮНСТАД).

Система підготовки та дипломування моряків має свою специфіку. Їх готують відповідно до вимог Міжнародної конвенції 1978 про підготовку й дипломування моряків та несення вахти, що мала низку доповнень та поправок (далі Конвенція STCW), останні принципіві зміни – це так звані Манільські поправки 2010. Учасниками Конвенції STCW є близько 160 держав, сумарний тоннаж флоту яких складає понад 99% світового тоннажу. Через кожні 5 років спеціалізована установа ООН – Міжнародна морська організація (ІМО) здійснює аудит держав-учасниць, зокрема й щодо виконання вимог Конвенції STCW. Європейське агентство з морської безпеки (EMSA) також проводить перевірку національної систем освіти, підготовки та дипломування моряків. Один із результатів – визнання дипломів моряків усіма державами-членами ІМО. Перелік держав, що пройшли аудит, доводять те відома всіх держав світу резолюцією ІМО. Останнього разу ці два аудити Україна проходила 2018 року [6].

Україна у своєму складі має потужну та розвинену інфраструктуру морського та річного транспорту, до якої входять порти, судноремонтні підприємства, судноплавні компанії, вантажна база, але держава не має конкурентноспроможного морського флоту. Зменшення кількості суден під українським прапором призвело до скорочення обсягів перевезень, кількості робочих місць для українського плавскладу [3]. Усе це спонукає молодих моряків шукати робочі місця для працевлаштування в іноземних судноплавних компаніях під прапором інших держав, де, у свою чергу, є хороші умови та висока оплата праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню глобального ринку праці моряків присвячено багато наукових праць. Зокрема, в роботі В. Жихарева виконано аналіз основних тенденцій глобального ринку праці моряків, виявлено проблеми забезпечення морської галузі трудовими ресурсами та розглянуто підходи до регулювання ринку праці моряків. Автори праць В. Ширяєва, С. Онешко, І. Загороднюк та Н. Лисенко дослідили тенденції розвитку кріюінгової діяльності на прикладі найбільших світових судновласників та виконали оцінку співвідношення між попитом і пропозицією моряків на світовому ринку. У роботах М. Міюсова, Гая Сьюльпіса висвітлені проблеми підготовки кадрів для світового морського торговельного флоту та описані основні проблеми розвитку системи підготовки моряків в Україні.

Основною метою статті є розкриття найбільш ефективних методів пошуку й працевлаштування моряків та розкриття основної концепції привабливості кожного молодого фахівця морської галузі для вимогливих іноземних судновласників.

Результати та дискусії. Коли Україна стала державою-членом Міжнародної морської організації (ІМО) і підписала основні міжнародні нормативні акти з безпеки мореплавання, прийняті в рамках ІМО, в тому числі і Міжнародну конвенцію про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року з поправками (Конвенція ПДНВ), вона отримала право здійснювати підготовку та дипломування моряків. Україна має велику кількість морських навчальних закладів, де здійснюється підготовка морських кадрів військового та торговельного флоту.

Для реалізації процесу дипломування українських моряків морськими дипломами міжнародного зразка в Україні була створена Інспекція з питань підготовки та дипломування моряків (ІГДМ), яка здійснює підтвердження кваліфікації моряків у постійно діючих державних кваліфікаційних комісіях відповідно до вимог Конвенції ПДНВ та національних вимог для відповідності певним посадам або виконання обов'язків на морських торговельних судах.

Усі дії Морської адміністрації України спрямовані на якісне поліпшення системи підготовки та підтримання її на рівні не нижче міжнародних стандартів, підвищення авторитету й конкурентоспроможності українських фахівців цієї галузі на міжнародному морському ринку і підвищення іміджу України як морської держави у світі. Так, за даними ЮНСТАД 2015 року, Україна займає 6 місце за кількістю підготовки офіцерського складу та 4 місце за кількістю підготовки рядового складу суден в усьому світі.

Таблиця 1

Статистичні дані ЮНСТАД 2015 року із зазначенням рейтингу країн світу, які мають найбільший рівень показників з підготовки та дипломування офіцерського та рядового складу морських суден (Review of maritime transport 2010-2016)

Країни світу	Загальні показники		
	Офіцерський склад	Рядовий склад	Загалом
Китай	101 600	142 035	243 635
Філіппіни	72 500	143 000	215 500
Індія	69 908	16 176	86 084
Індонезія	51 237	92 465	143 702
Російська Федерація	47 972	49 089	97 061
Україна	39 000	30 000	69 000
Польща	25 586	6 603	32 189
В'єтнам	19 630	12 815	32 445
Японія	19 119	6 339	25 458
Туреччина	18 568	20 417	38 985
Сполучені Штати Америки	18 330	14 888	33 218

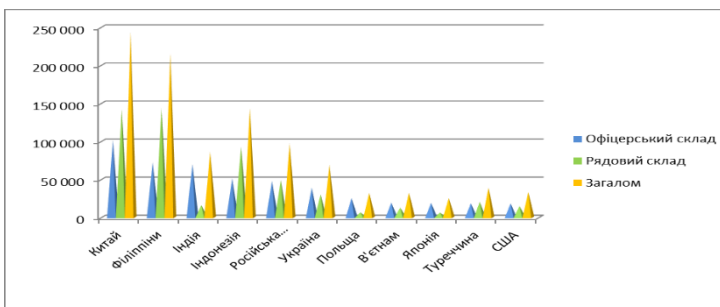

Рис. 1. Статистичні дані ЮНСТАД 2015 року із зазначенням рейтингу країн світу, які мають найбільший рівень показників з підготовки та дипломування офіцерського та рядового складу морських суден

Зростання чисельності українських морських офіцерів на світовому ринку праці почалося з 2000 року і склало за 10 років 153% (в 2,5 рази). Ці цифри переконливо свідчать про конкурентоспроможність українських моряків і нарощуванні обсягів підготовки командного складу морськими навчальними закладами України [5; 6]. Підготовку фахівців за плавальними спеціальностями відповідно до вимог Конвенції та Кодексу ПДНВ в Україні ведуть 11 закладів вищої освіти (і їх структурні підрозділи), в тому числі: 1. Одеська національна морська академія (ОНМА), до складу якої входять Азовський морський інститут (в Маріуполі), Ізмаїльський факультет, Морський коледж технічного флоту і Морське училище імені А. І. Маринеско в Одесі; 2. Херсонська державна морська академія (ХДМА), до складу якої входить Морський коледж; 3. Київська державна академія водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного (КДАВТ), до складу якої входять Севастопольський факультет морського транспорту та Навчально-консультаційний центр у місті Ізмаїлі; 4. Севастопольський національний технічний університет (СевНТУ), факультет морських технологій і судноплавства; 5. Одеське морехідне училище рибної промисловості (ЗМЗ РП); 6. академія військово-морських сил імені П. С. Нахімова (АВМС), місто Севастополь, факультет судноводіння і енергетики суден; 7. Керченський державний морський технологічний університет (КДМТУ); 8. Національний університет кораблебудування (НУК), місто Миколаїв, машинобудівний інститут (тільки судномеханічна спеціальність); 9. Український морський інститут (УМБ), місто Севастополь; 10. Одеський національний морський університет (ОНМУ), судномеханічний факультет (тільки судномеханічна спеціальність); 11. Херсонське морехідне училище рибної промисловості (ХМУ РП).

Найбільш популярними з вищезазначених закладів у морській галузі для абітурієнтів є Одеська національна морська академія (ОНМА), Одеський національний морський університет (ОНМУ) та Херсонська державна морська академія.

Курсанти українських морських закладів вищої освіти мають унікальну і специфічну програму практичної підготовки. Вона дає можливість курсантам морського ЗВО отримувати необхідний практичний досвід у період навчання. Це забезпечується завдяки проходженню практичної підготовки на судах вітчизняного та іноземного флоту.

Оскільки вітчизняний флот дуже малий, то практична підготовка майбутніх моряків зосереджена на іноземному флоті, який надає місця для українських моряків. Підбором кадрів для судновласника щодо працевлаштування моряка найчастіше займаються кріюінгові компанії-посередники, розташовані по всьому світу. Зв'язок з ними підтримується телефоном та електронною поштою.

Для влаштування на судно під іноземним прапором морякові необхідно мати певний рівень знань з англійської мови, спеціальних дисциплін, тренажерну підготовку та бути придатними за станом здоров'я. Англійську мову в морських закладах освіти вивчають поглиблено, тому що вона визнана міжнародною у флоті. Англійською

складаються всі документи, ведуться радіопереговори, відбувається спілкування в змішаних екіпажах, набраних у різних країнах.

Для виконання всіх цих вимог морські заклади освіти забезпечують контроль та координацію в отриманні молодими фахівцями всіх необхідних морських документів, сприяють пошуку й працевлаштуванню на судна вітчизняних та іноземних компаній.

Серед основних методів пошуку місць для працевлаштування фахівців морської галузі є: 1. Надсилання анкет до крюінгових компаній. 2. Особисте відвідування судноплавних та крюінгових компаній. 3. Сприяння родичів, що мають відношення до роботи в морській галузі. 4. Сприяння закладу вищої освіти.

Усім відомо, що при влаштуванні на будь-яку роботу необхідно надати власне резюме, де будуть зазначені особисті дані особи, її освіта, навички, досвід роботи. У Морській індустрії таким документом є аплікаційна форма, куди моряки вносять особисту інформацію, контактні дані, рівень володіння англійською мовою; наявність морських документів, необхідних для роботи на морських судах на певних посадах; освіту, досвід роботи на інших судах від інших компаній. Якщо в аплікаційній формі кандидата зазначено хороші знання з англійської мови та значний безперервний досвід роботи, такі кандидати є більш перспективними на вакантну посаду. Кандидатам без досвіду роботи та знань з англійської мови майже неможливо отримати роботу від іноземних крюінгових компаній у такий спосіб. Якщо аплікаційна форма була надіслана через електронну пошту компанії, невелика доля вірогідності, що її приймуть до уваги.

Особисте відвідування крюінгах дає значно більший результат, оскільки менеджери компаній особисто знайомляться з людиною і вже на цьому етапі оцінюють його за психоемоційними показниками, адекватністю поведінки. Окрім цього, кандидати проходять у крюінгах тестування з англійської мови та знань за спеціальністю, що дозволяє визначити рівень їхньої компетентності, відповідність певній посаді на судні.

Ще однією можливістю працевлаштування фахівців морської галузі є сприяння родичів, що мають відношення до роботи в морській галузі. Але це дуже незначний відсоток, який не варто брати до уваги.

Найбільш перспективним у працевлаштуванні молодих фахівців є сприяння морських закладів освіти.

Морські заклади вищої освіти розуміють, що сприяння у працевлаштуванні їх абітурієнтів у іноземні компанії є важливим і одним з основних завдань для підтримання престижності морської освіти в Україні.

З кожним роком все більша кількість судноплавних та крюінгових компаній зацікавлена у співробітництві з морськими закладами вищої освіти щодо практичної підготовки молодих фахівців. Вони обирають новий напрям у пошуку і підготовці фахівців морської галузі для укомплектування суден іноземних судовласників порівняно із застарілими, заснованими на очікуванні, коли моряки будуть самостійно звертатися до офісів компанії.

Перспектива такої співпраці оснований на тому, що: на першому етапі заклад вищої освіти відбирає найкращих кандидатів для компаній, орієнтуючись на їх вимоги щодо рівня знань, володіння англійською мовою; на другому етапі курсанти проходять особисту співбесіду та тестування з представниками компанії, за результатами якої відбувається працевлаштування найкращих; на третьому етапі заклад вищої освіти контролює і сприяє в отриманні відібраними курсантами морських документів, які є обов'язковими для роботи на суднах компанії. Окрім цього, ЗВО на вимогу судноплавних та круїнгових компаній надає можливість курсантам проходити практику на суднах компанії за індивідуальним графіком відповідно до строків контракту судновласника.

Такий взаємовигідний симбіоз закладу вищої освіти та судноплавних і круїнгових компаній дає можливість забезпечити своїх курсантів належною практичною підготовкою, отримати необхідний досвід роботи в морі та стаж плавання, що позитивно впливає на забезпечення першим робочим дипломом і присвоєння звання особам командного складу морських суден. У свою чергу, судноплавна компанія отримує належним чином підготовлені кадри, які будуть у подальшому працювати в компанії.

Багато іноземних компаній, які мають довгострокові програми працевлаштування українських моряків на своїх суднах, інвестують значні кошти в підготовку кадрів шляхом власних «кадетських програм», надання спонсорської допомоги морським закладам освіти, створення власних тренажерних центрів для додаткової підготовки моряків безпосередньо перед рейсом. У рамках кадетських програм компанії разом із закладами освіти проводять відбір курсантів відповідно до власних вимог, організовують планування і контроль виконання програми плавальної практики на суднах. При цьому компанії беруть на себе всі витрати, пов'язані з практикою (перельоти, переїзди, проживання на борту судна і в готелях, агентування, візова підтримка, страховка, медичне обслуговування, харчування, заробітна плата відповідно до умов індивідуальних контрактів, керівництво практикою на борту судна).

Найбільш активно на українському ринку працевлаштування моряків працюють такі компанії: V. Ships (Монако), MSC Mediterranean Shipping Company (Швейцарія), Bernard Schulte Shipmanagement Ltd., Peter Doehle Schiffahrts – KG, Marlow Navigation, Reederei Blue Star (Німеччина), Wagenborg Shipping BV, Anthony Veder Rederijzaken BV, Royal Boskalis Westminster BV (Нідерланди), Mitsui O.S.K. Lines (MOL Ship Management Co., Ltd.) (Японія), BW Gas ASA, OSM Crew Management AS, Wilhelmsen Ship Management (Barber Ship Management), Stolt-Nielsen Transportation Group BV (Норвегія), Maersk Ship Management (A.P.Moller A / S) (Данія), ASP Ship Management Group (Австралія), Anglo-Eastern Ship Management (Сінгапур), Columbia Ship Management (Кіпр) і інші. Більшість із цих компаній співпрацюють з морськими закладами вищої освіти і мають хорошу кадетську програму для підготовки морських кадрів. Слід зазначити, що практично всі компанії є міжнародними, мають свої представництва в багатьох морських країнах світу. Рівень підготовки фахівців в академії

задовольняє наших партнерів. Цим пояснюється інтерес до України з боку лідерів міжнародного судноплавства.

Висновки. Морські заклади вищої та передвищої освіти, співпрацюючи з багатьма відомими судноплавними та крюїнговими компаніями у працевлаштуванні курсантів та випускників, завдяки кадетським програмам забезпечують і сприяють поступовому кар'єрному росту молодого фахівця від кадета до особи командного складу морських суден за достатньо короткий період часу, що стає запорукою успішної подальшої морської кар'єри випускників морських ЗВО та зменшення дефіциту командного складу морських суден на світовому ринку праці.

Література

1. Guy Sulpice. Study on eu seafarers employment final report. *European Commission Directorate-General for mobility and transport Directorate C – Maritime transport*. URL : <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/modes/maritime/studies/doc/2011-05-20-seafarers-employment.pdf>.
2. Жихарева В. В. Глобальный рынок труда моряков: проблемы и решения. *Економічні інновації*. Одеса: Вид-во ОНМУ, 2012. Вип. 47. С. 53-62.
3. Котлубай В. О. Доцільність та умови створення українського міжнародного реєстру суден. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5521/Kotlubai%20apdp67.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Лысенко Н. Особенности современного развития мирового торгового флота. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2012. № 38. С. 36-45.
5. Миюсов М. В. Глобальные морские перевозки и их кадровое обеспечение. Доклад профессора Миюсова М. В. URL : http://www.midships.ru/articles/Miyusov_Rector_ONMA_report_2011.html.
6. Миюсов М. В. Глобальные морские перевозки и их кадровое обеспечение. [Електронний ресурс] URL : <https://maritimeforum.net/data/articles/globalnye-morskie-perevozki-i-ih-kadrovoe-obespechenie.html>.
7. Міюсов М. В. Морська освіта. Енциклопедія сучасної України. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=68550.
8. Ширяева Л. В., Онешко С. В., Загороднюк І. О. Сучасні тенденції розвитку крюїнгового ринку. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. Одеса : ОНМУ, 2018. № 4 (65). С. 112-124. DOI 10.31375/2226-1915-2018-4-112-124.

References

1. Guy Sulpice (2011). *Study on eu seafarers employment final report*, European Commission Directorate-General for mobility and transport Directorate C – Maritime transport. URL : <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/modes/maritime/studies/doc/2011-05-20-seafarers-employment.pdf>. [in English].
2. Zhihareva, V. V. (2021). *Globalnii rinok truda moriakov: problemi i reshenia* [The global seafarer labor market: challenges and solutions], *Ekonomichni inovatsii – Economic Innovations*. Odessa : Vid-vo ONMU, 47, 53-62. [in Russian].
3. Kotlubai, V. O. (2013). *Dotsilnist ta umovi stvorennia ukrainskogo mizhnarodnogo reestru suden* [Expediency and conditions of creation of the Ukrainian international register of vessels]. URL :

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5521/Kotlubai%20apdp67.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [in Ukrainian].

4. Lisenko, N. (2012). *Osobennosti sovremennogo razvitiia mirovogo torgovogo flota* [Features of the modern development of the world merchant fleet]. *Rozvitok metodiv upravlinnia ta gospodariuvania na transporti* – [Development of methods of management and administration of transport], 38, 36-45 [in Russian].

5. Miusov, M. V. (2011). *Globalnie morskije perevozki i ih kadrovoe obespechenie*. Doklad professora Miusova M.V. [Global maritime transport and its staffing]. URL : http://www.midships.ru/articles/Miyusov_Rector_ONMA_report_2011.html. [in Russian].

6. Miusov, M. V. (2011). *Globalnie morskije perevozki i ih kadrovoe obespechenie* [Global maritime transport and its staffing]. URL : <https://maritimeforum.net/data/articles/globalnye-morskije-perevozki-i-ih-kadrovoe-obespechenie.html>. [in Russian].

7. Miusov, M. V. (2019). *Morska osvita*. [Maritime education], *Entsiklopedia suchasnoi Ukraini* – Encyclopedia of modern Ukraine. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=68550. [in Ukrainian].

8. Shiriaev, L. V., Oneshko, S. V., Zagorodniuk, I. O. (2018). *Suchasni tendentsii rozvittu kriuingovogo rinku* [Current trends in the crewing market], *Rozvitok metodiv upravlinnia ta gospodariuvannia na transporti* – [Development of methods of management and administration of transport]. Odesa : ONMU, 4 (65), 112-124. DOI 10.31375/2226-1915-2018-4-112-124. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюються найбільш ефективні методи пошуку та працевлаштування моряків, перспективи підвищення престижності морських закладів вищої освіти України. У зв'язку з тим, що Україна не має конкурентоспроможного морського флоту, вона не може у повній мірі реалізувати можливість у працевлаштуванні молодих фахівців, які навчаються в морських закладах вищої освіти України.

Більшість робочих місць для українських моряків надають іноземні судноплавні та кріюінгові компанії, які мають значно більший торговельний флот, кращі умови праці та високу заробітну плату. Але разом з тим вони є більш вибагливими до своїх кандидатів.

Спроби курсантів морських закладів вищої освіти самостійного пройти плавальну практику та в подальшому працевлаштуватися в іноземній компанії не є ефективними, так як вони неохоче приймають на розгляд кандидатів, особливо без досвіду роботи в морі. Частка успішного працевлаштування молодих фахівців нині є дуже низькою.

В останні роки морські заклади вищої освіти почали тісно співпрацювати з деякими судноплавними та кріюінговими компаніями щодо працевлаштування курсантів на судна іноземних судновласників, які знаходяться на обслуговуванні компаній. Спостерігаючи за результатами такої співпраці, коли ЗВО підбирає і рекомендує кандидатів для компанії, тим самим полегшуючи їм пошук моряків для комплектування суден екіпажем, робимо висновки, що все більша кількість компаній прагнуть співпрацювати із закладами вищої освіти. Це позитивно впливає як на роботу кріюінгових компаній, так і на презентабельність ЗВО, який сприяє у працевлаштуванні своїх випускників і сприяє їх успішній морській кар'єрі, разом з тим значно підвищує свою привабливість для майбутніх абітурієнтів.

Ключові слова: морський заклад вищої освіти, курсант, фахівець морської галузі, кріюінгова компанія, працевлаштування моряків, кадетська програма.